

ВИКОРИСТАННЯ РОБОЧИХ ЗОШИТІВ У ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Сучасний ринок праці вимагає від випускників загальноосвітніх навчальних закладів сформованості таких особистісних якостей, як мобільність, компетентність у фахових питаннях, творчий підхід до вирішення поставлених завдань, вміння активно займатись самоосвітою тощо. Оскільки трудове навчання тісно пов'язане з життям, адже це один із небагатьох предметів шкільної програми, який через активну практичну діяльність знайомить учнів із різними виробничими технологіями, має на меті не лише навчати дітей запам'ятовувати і відтворювати техніко-технологічні знання та прийоми роботи інструментом, а й застосовувати такі знання та вміння на практиці через розв'язання творчих завдань (виконання навчальних і творчих проектів), формування відповідного досвіду, то саме використання на уроках проектно-технології навчання створює найсприятливіші умови для подальшого розвитку особистості, її конкурентоспроможності на ринку праці [4].

З іншого боку, необхідність ознайомлення учнів під час занять із різновидами технологічної обробки матеріалів зумовлена соціальною роллю трудової підготовки, що полягає у забезпеченні пропедевтичної готовності молоді до раціонального розподілу суспільством трудових ресурсів і активної участі у постійно оновлюваних виробничих процесах (О. Коберник, Є. Кулик, Л. Оршанський, В. Сидоренко, Н. Слюсаренко, В. Стешенко, В. Титаренко, А. Терещук, Г. Терещук, С. Ящук та ін.).

У професійній діяльності педагогів достатньо часто виникають питання стосовно того, як навчити дітей у школі саме тому, що допоможе їм у подальшому дорослому житті. Адже кожна людина, обираючи власну траєкторію подальшого професійного руху, стикається з потребами у досягненні запланованих цілей. Для цього вона має усвідомити, чого саме хоче досягти, спланувати власну діяльність, обрати необхідні засоби, опанувати потрібні методи і корегуючи, за необхідності, свої дії, виконати заплановане. Тому в школі педагоги мають навчити учнів загальним способам досягнення результатів, які будуть спрацьовувати незалежно від конкретного змісту. Зробити це можливо, застосувавши, наприклад, метод проектів, який при достатньо високому рівні теоретичного навчання, що в цілому надають загальноосвітні навчальні заклади, створює можливості для використання учнями набутих знань у практичній діяльності. Зокрема, особливість проектування на уроках трудового навчання полягає у тому, що учнівська молодь, працюючи над оформленням пояснювальної записки проекту, вчиться планувати свою діяльність, спостерігаючи за результатами проведеної роботи. Зазначимо, що, наприклад, відомі на весь світ завдяки своїм технологічним досягненням японці 95 % свого часу витрачають на планування і тільки 5% на реалізацію запланованого.

З огляду на зазначене, автором статті розроблено комплект робочих зошитів для творчого проектування [1-3]. Їх призначено для учнів 5-9 класів під час вивчення ними розділів програми, пов'язаних із проектуванням та виготовленням виробів із конструкційних матеріалів. Працюючи над реалізацією творчих проектів, учні мають можливість записати результати власної запланованої діяльності в робочі зошити, що допоможе їм не тільки набутися певного досвіду на кожному етапі проектування, суттєво заощадити час під час оформлення документації, а й визначити свої прогалини в знаннях.

Ураховуючи вищезазначене, метою даної статті є дослідження особливостей використання названих робочих зошитів на уроках трудового навчання в процесі організації проектно-технологічної діяльності учнів основної школи.

Зупинимося більш детально на змістовному наповненні зошитів та сутності діяльності учнів під час роботи з ними. Перша – робоча сторінка видання починається з пам'ятки, де, окрім визначення актуальності роботи над проектом, уміщено послідовний план його реалізації, який ускладнюється залежно від віку учнів. Таким чином, скориставшись зошитом, учень усвідомлюватиме свої кроки та дії на кожному з етапів проектування.

Під час організаційно-підготовчого етапу творчого проекту перед учнями постає важливе питання – вибрати об'єкт проектування. Для цього вони мають відшукати й осмислити проблему, над реалізацією якої будуть працювати; усвідомити значення майбутнього виробу як для самих себе, так і для оточуючих, тобто визначитись із доцільністю виконання проекту. А допоможе їм знайти потрібне рішення – банк ідей, розміщений на другій сторінці зошитів для 5-6 і 7-8 класів [1; 2]. Серед можливих варіантів творчого пошуку виділено виготовлення виробів: для себе, для дому, на продаж, у подарунок, для школи, для виставки, а також створення виробів на замовлення. Немає сумніву, що означене коло прикладів допоможе учням швидко обрати тему проекту та зорієнтуватись у виборі потрібного об'єкта проектування. Учні 9 класу пропонуємо самостійно відшукати проблему та поміркувати над ідеями для її вирішення [3]. Стануть їм у нагоді в знаходженні потрібної інформації численні джерела, а саме: наукові і періодичні видання; мережа Інтернет; використання власного досвіду та досвіду оточуючих людей. Також за допомогою додаткової інформації, розміщеної в зошитах, радимо учням здійснити міні-маркетингові дослідження, спрямовані на вибір об'єкта проектування та доцільність його виготовлення в цілому.

Окрім того, необхідною складовою якісного виконання проекту є: постановка мети, завдань, формулювання очікуваних результатів роботи над проектом тощо. Адже від того, наскільки для учня буде важливою мета діяльності над проектом, залежить кінцевий результат. За допомогою наведених запитань, кола завдань і очікуваних результатів діти легко можуть впоратись із означеними видами діяльності.

У робочих зошитах передбачене місце для розміщення фото або малюнків виробів-аналогів, наведені таблиці з критеріями оцінювання показників якості обраних альтернативних виробів, а також залишені вільні місця для запису кращих ідей з проектування власного виробу.

Для здійснення конструкторського етапу проектування в зошитах відведене місце для виконання клаузури та конструкторсько-технологічної документації, потрібної для роботи; наведені таблиці, які допоможуть учням правильно та послідовно здійснити опис зовнішнього вигляду й конструкції проектної моделі.

Для того, щоб привчити учнів працювати раціонально, проявляти винахідливість, виконувати роботу з мінімальними матеріальними витратами, їм пропонується виконати економічні розрахунки, тобто самостійно визначити витрати на конструкційні матеріали, електроенергію, оплату праці, підрахувати собівартість виготовленого виробу та можливий прибуток у разі його подальшої реалізації. Для зручності виконання вищезазначених обчислень – у робочих зошитах запропоновані розрахункові формули і таблиці для внесення отриманих результатів.

На технологічному етапі в робочих зошитах учні планують технологічну послідовність виготовлення об'єкту проектування, оформляють технологічну картку, пригадують правила безпечної праці та, як результат, користуючись конструкторсько-технологічною документацією, створюють власний виріб.

Під час заключного етапу проектування, спираючись на орієнтовні питання, учні мають змогу самостійно підбити підсумки роботи над проектом та підготуватись до його захисту. Окрім того, зошити містять пам'ятки зі створення реклами творчого проекту, послідовний план його захисту та приклади презентацій проектної роботи.

Особлива цінність зошитів полягає ще й у тому, що вони містять відривні листи самооцінювання проектної роботи. З їхньою допомогою учні на початку виконання

проекту ознайомлюються з критеріями його оцінювання, аналізують результати власної діяльності, порівнюють їх із оцінкою вчителя і однокласників та, як наслідок, формують особисті навички критичного мислення.

Поряд із тим, низка психолого-педагогічних проблем, пов'язаних із якісною організацією проектування, зокрема нестача у вчителів теоретико-методичних знань та вмінь щодо впровадження проектно-технологічного підходу в трудову підготовку школярів, негативно впливає на якість організації навчально-виховного процесу.

Це, на наш погляд, зумовлено тим, що переважна більшість учителів трудового навчання у свій час вивчала у вищих навчальних закладах теорію і методику викладання трудового навчання за предметно-операційною системою. Упровадження в 2005 році проектно-технологічної системи навчання викликало чимало запитань у педагогів. Найбільша складність полягала у тому, що на момент уведення проектного навчання фактично була відсутня методична література для педагогів-технологів, бракувало практико-орієнтованих напрацювань для якісної реалізації нової програми, в основі якої лежав проектно-технологічний підхід. Педагоги були на роздоріжжі, більшість із них дуже скептично ставилися до проектування, адже в основі означеної технології закладено не вивчення певного об'єму теоретичних знань, відпрацювання значної кількості технологічних операцій, дій та прийомів, а проектування та виготовлення натуральних об'єктів із мінімальним застосуванням лише тих технологій, які потрібні для виготовлення конкретного виробу. До того ж для якісної реалізації означеної технології вчителям потрібно було терміново оволодіти навичками роботи на комп'ютері (у тому числі роботі з різними офісними програмами), вчитися користуватися мультимедійним проектором, інтерактивною дошкою тощо.

Окрім того, кількість годин на викладання предмету зменшилась, а обсяг програмового матеріалу залишився незмінним. Тому дійсно було категоричне неприйняття педагогами проектно-технологічного навчання або ж побоювання щодо правильності організації навчання за означеною системою.

Власне, незважаючи на те, що протягом останніх років дійсно збільшився обсяг методичних напрацювань, як то: навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій, збірників конспектів для вчителів, статей, що друкуються на шпальтах провідних фахових видань, ресурсів мережі Інтернет – для якісної реалізації проектного навчання у трудову підготовку й дотепер бракує практико-орієнтованих дидактичних розробок, які б спонукали педагогів-технологів до їх активного впровадження та впливали на фактичну якість навчання дітей.

Окрім того, спостерігається недостатня сформованість у педагогів-технологів професійних знань щодо відбору актуальних тем проекту, а разом із тим і об'єктів проектування, які б були доступні для їх місцевості та якомога краще враховували матеріально-технічну базу шкільних майстерень. Як наслідок, час від часу в учителів спостерігається невпевненість у результатах та наслідках професійної діяльності.

Водночас, результати використання робочих зошитів учасниками навчально-виховного процесу в Житомирській, Запорізькій, Кіровоградській, Одеській, Полтавській, Сумській, Тернопільській, Херсонській, Чернівецькій областях України переконують у тому, що представлені в них творчі завдання дозволяють учням більш ефективно опановувати метод проектів. Школярі навчилися висувати власні ідеї, занотовувати їх у зошити, робити вибір, планувати власну діяльність; обробляти, узагальнювати та корегувати одержані результати; оцінювати власні знання, вміння та навички і порівнювати їх із досягненнями однолітків; виробили самостійність та активну самоосвітню, дослідницьку діяльність під час роботи над проектом.

Окрім того, матеріал, представлений у зошитах, згрупований таким чином, що послідовність його викладу допомагає вчителю трудового навчання розвинути професійні навички стосовно логічного планування та проведення технологічних уроків.

Більшість умінь, які опанують учні в процесі роботи з зошитами, знадобляться їм як під час подальшого навчання в школі, так і у дорослому житті. Адже цінність проектування полягає в тому, що саме ця діяльність привчає дітей до самостійної, практичної, планової і систематичної роботи, виховує прагнення до створення нового або існуючого, але вдосконаленого виробу, формує уявлення про перспективи його застосування; розвиває морально-трудова якості, загальноціннісні мотиви вибору професії і працелюбність [4].

Досвід доводить, що комплект робочих зошитів для учнів 5 – 9 класів користується попитом серед учителів трудового навчання та їхніх учнів під час роботи над творчими проектами. Саме тому предметом подальшого наукового пошуку може стати створення аналогічного комплекту робочих зошитів для учнів старших класів.

Література:

1. Гаврилюк Г.М. Робочий зошит «Творчий проект». 5-6 класи. / Г.М.Гаврилюк, Т.В.Стрижова. – Х.: Вид. група «Основа», 2011. – 16 с.: іл., табл. – (Серія «Навчаємось проектувати»).
2. Гаврилюк Г.М. Робочий зошит «Творчий проект». 7-8 класи. / Г.М.Гаврилюк, Т.В.Стрижова. – Х.: Вид. група «Основа», 2011. – 16 с.: іл., табл. – (Серія «Навчаємось проектувати»).
3. Гаврилюк Г.М. Робочий зошит «Творчий проект». 9 клас. / Г.М.Гаврилюк, Т.В.Стрижова. – Х.: Вид. група «Основа», 2011. – 16 с.: іл., табл. – (Серія «Навчаємось проектувати»).
4. Трудове навчання в школі: проектно-технологічна діяльність. 5-12 класи / за ред. О.М.Коберника, О.М.Коберник, В.В.Бербец, Н.В.Дубова та ін. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 256 с.

Статтю присвячено дослідженню особливостей використання робочих зошитів під час реалізації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках трудового навчання. Наведено структуру робочих зошитів та обґрунтовано їх змістове наповнення.

Ключові слова: *трудова навчання, проектування, метод проектів, проектно-технологічний підхід, творчий проект.*

Статья посвящается исследованию особенностей использования рабочих тетрадей во время реализации проектно-технологической деятельности учащихся на уроках трудового обучения. Приведено структуру рабочих тетрадей и обосновано их содержательное наполнение.

Ключевые слова: *трудовае навчання, проектування, метод проектів, проектно-технологічний підхід, творчий проект.*

The article is devoted to research of peculiarities of use of working copybooks during realization of project-technological activity of pupils at the lessons of manual work. The article gave structure of working copybooks and grounded their substantial filling.

Keywords: *manual work, project activity, method of projects, project-technological approach, creative project.*